

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد.

۲۰۲۱/۱۱/۰۴

فضل الرحمن فاضل

سفیران افغانستان در مصر

قسمت هفتم

خوانندگان گرانقدر پورتال افغان جرمن آنلاين! این نوشته جناب محترم فضل الرحمن فاضل در شکل یک کتاب تدوین شده است بناءً افغان جرمن آنلاين آنرا با همان فورمات در خدمت شما قرار می دهد. با حرمت

داوی و شخصیت‌های مشهور جهان اسلام

مرحوم داوی افزون بر تجلیل از شخصیت سید جمال الدین افغانی در آنچه در جهان اسلام به وقوع می پیوست ، بی تفاوت نبود. از همین رو؛ زمانی که حکومت پاکستان حکم اعدام مولانا ابوالاعلی مودودی را ، به خاطر نگارش رساله ای بر ضد «قادیانیت» در سال 1953م صادر کرد، علمای افغانستان به رهبری نور المشایخ مجددی اعلامیه ای صادر کردند و این اعلامیه که به نام بیانی ه حضرت نور المشایخ راجع به استتکار حکم اعدام مولانا مودودی ، شهرت دارد، در ثور 1332م در کابل صادر گردید، مرحوم داوی با استئذان مرکز آن را به زبان عربی ترجمه و

د پانو شمیره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

تحت عنوان «صورة نداء نور المشايخ المجددى احتجاجا على الحكم بإعدام أبى الأعلى المودودى فى باكستان» به تاريخ 20 مى 1953م به مشاهير جهان اسلام و از جمله عنوانى مفتى بزرگ فلسطين، مفتى عمومى سرزمين مصر، سعيد رمضان دبیر کنفرانس اسلامى، رئيس سازمان دفاع از ملت هاى مسلمان، مرشد عمومى اخوان المسلمین حسن الهضیبى، شيخ جامع الازهر، شيخ تقى الدين قمى، رئيس محكمه شرعيه مصر و ديگران ارسال داشت .

همچنان در دورانى که شادروان داوى در قاهره به سر مى برد، دوران نفوذ و محبوبيت اخوان المسلمین در مصر به شمار مى رفت و رهبرى نظام جديد هم راجع به آنان حسن ظن داشتند. از همين رو مرحوم داوى چهارمین سالگرد شهادت مؤسس جماعت اخوان المسلمین را از یاد نبرده، به تاريخ 12 فبرورى سال 1953م تسليت نامه اى به اين مناسبت، به مرشد اخوان المسلمین (حسن الهضیبى) گسيل داشت.

توجه به مسایل فرهنگى داخل کشور:

مرحوم داوى در قاهره توجه به مسایل فکرى و فرهنگى داخل کشور را از یاد نبرده بود و اهل فکر و قلم نیز چشم امید شان به داوى بود. به گونه مثال، نامه اى که به تاريخ 22 ثور 1332 عنوانى استاد خليل الله خليلی رئيس مستقل مطبوعات نگاشته به موضوع مهمى اشارت دارد و درک داوى را از «هنر هدفمند» آفتابى مى کند. داوى در نامه اش مى نويسد:

«در جواب مکتوب مورخ 1332/1/4 مدیریت پوهنى نندارى، افکار آقای لطیفی علیحده است که ملفوفا فرستاده شد؛ اما اینجانب امر دادم که مصرف 16 پوند را به جمعیت شبان المسلمین بپردازند و صورت درام های آنها را خدمت مدیریت مذکوره ریاست شما بفرستند و امید است که عنقریب خدمت شما برسد. مسأله ارسال پول آن را البته شما فکر خواهید کرد و بعد از رسیدن درام ها. این شاء الله.»

در مصر درام ها بسیار است و قیمت آنها هم اهمیتی ندارد، بالفعل از مصارف عمومیه خود یا دیگر درک مى دهیم. ولی آنها از یک ثقافت اجنبیه هستند، زیرا اکثر مسارح و درام ها از طرف عناصر اجنبی که در مصر هستند ساخته و پرداخته مى شود و غالب آنها ثقافت منفی را بار مى آورند و در ثقافت اسلامیه که ما را به شهوت انگیزی و تجمل بیهوده در مآكل و مشرب و ملبس و منزل و ادار نمی کند و افتخار ما را برای تاریخ و مبادی خود ما جلب مى نماید، تنها درام ها و صحنه تمثیل جمعیت شبان المسلمین است که قابل تقلید و تماشا یافتیم و این شاء الله آن را خدمت شما مى فرستم؛ زیرا در اینجا ثقافت و آداب و تاریخ اسلام مراعات مى شود و «فن» هم به حالت مترقی موجود است که در تماشای بعضی از آن درام ها، خود اشتراک کرده و دیده ایم و آنچه غیر از این است، نه تنها پسند اینجانب نیامده است، بلکه در این روزها جراید مصر نوشتند که چون فلم های مصری به اندونیزیا رسیدند، مسلمانان اندونیزیا ساختن این فلم ها را از یک مملکت اسلامى بسیار بعید دیده و اعراض بلکه اعتراض کردند و خود آن مردم مصر که طرفدار این گونه اوضاع شرم آور برای فلم ها نبودند، نیز از کارکنان فلم شاکى و از اندونیزیا خوشنود شدند.

مقصد این نیست که تمام فلم ها و درام ها مقاصد منفیه دارند؛ ولی بعضی از آنها هیچ چیزى جز جلب نظر یا از مشتری ها و مشترکین ندارند، فقط بازار خود را گرم کردن مى خواهند، دیگر به هیچ قیدی و رعایتی، پابند نمی باشند. ذاتا مقاصد عالیه پیش مردم موجود مى باشد و هرکس به درک یا حفظ آن متوجه نمی شود. و قلیلا مایؤمنون. برای اینکه شما متوجه باشید و دیر منتظر جواب نمایند، این مکتوب را نوشتیم؛ ورنه همراه صورت درام مى فرستادیم. با احترامات فایقه.»

برخی از کارهای ماندگار دیگر:

1- مرحوم داوى در قاهره راجع به قضیه پشتونستان، بروشورهایى را به زبان های عربی و انگلیسى به چاپ مى رساند و ده ده نسخه به تاريخ 30 عقرب 1331 هجرى خورشیدی، توسط پُست هوایی به همه نمایندگی های سیاسى و قونسللى افغانستان در سراسر جهان مى فرستد که با سیاس فراوان آن نمایندگی ها بدرقه مى گردد و حتى استوار بر یادداشتی، سفارت افغانستان در بغداد تقاضای ارسال مزید آن بروشورها را مى کند.

2- در سلسله کارهای فکری و فرهنگی داوی در قاهره، ابتکار او جهت نشر نخستین مجله¹ به زبان عربی به نام «افغانستان» شایان ذکر است. داوی در مارچ 1953م شماره نخست آن را در قاهره به نشر رساند. که از جمله همکاران قلمی آن مجله یکی هم محمد موسی شفیق محصل افغانی در پوهنتون الأزهر بود. البته سهم فعال آقای عبد الرشید لطیفی آتشه فرهنگی سفارت افغانستان در قاهره را نباید فراموش کرد که موصوف در پهلوی مرحوم داوی در کارهای فرهنگی و مطبوعاتی سفارت، نقش فعالی ایفا کرده است.

3- در گسترده‌گی جهت روابط دو جانبه میان افغانستان و مصر در ایام ماموریت در قاهره تلاش فراوان به خرج داد، به ویژه روابط با رجال عهد جدید بعد از تحول 23 جولای 1952م به اندازه‌ای نزدیک بود که جنرال محمد نجیب رهبر مصر در مراسم تجلیل سالگرد جشن استقلال افغانستان شخصاً به سفارت افغانستان حضور به هم رساند، کاری که دیگر تکرار نشد و در بالا شرح آن بیان شد.

4- مرحوم داوی در قاهره زمینه شمول محصلان افغانستان را در جامع الأزهر مساعد ساخت که در جمله اولین قافله‌های آن محمد موسی شفیق، صبغت الله مجددی، غلام محمد نیازی، محمد گلاب بشار، اسد الله شینواری، خان محمد شلگری، محمد کبیر غریق، غلام صفر پنجشیری، غلام محی الدین دریز و دیگران قرار دارند.

5- در دوران داوی میان ازهر و فاکولته شرعیات پوهنتون کابل توأمیت ایجاد شد. مرحوم داوی در آغاز سال 1953 م آقای غلام محمد سکرتر سفارت افغانستان در قاهره را که در حقیقت شخص دوم در سفارت به حساب می‌آمد و مرحوم داوی در آن روزها بیمار بود، نامبرده را به نزد شیخ محمد الخضر حسین شیخ ازهر فرستاد تا در توثیق روابط میان ازهر و افغانستان گام‌های عملی برداشته شود و شیخ ازهر در همین نشست موافقه فرمود تا دو تن از علمای ازهر جهت تدریس زبان عربی به فاکولته شرعیات واقع در پغمان کابل اعزام گردند. که چنین شد و استادان ازهری به دارالعلوم عربی کابل و دارالعلوم شرعیه پغمان و فاکولته شرعیات، جهت تدریس اعزام گردیدند.

داوی در دورانی که در مصر سفیر افغانستان بود، زمینه برپایی کنفرانس باندونگ فرا می‌رسد و افغانستان نیاز احساس می‌کند تا نمایندگی سیاسی اش را در "جاکارتا" تأسیس کند. بناءً او به حیث نخستین سفیر افغانستان در اندونیزیا تقرر حاصل می‌کند و در آنجا موافقتنامه تاسیس روابط دیپلماتیک میان افغانستان و اندونیزیا را در حاشیه کنفرانس باندونگ به امضا می‌رساند.

آخرین وظیفه رسمی مرحوم عبدالهادی داوی ریاست مجلس اعیان یا «مشرانو جرگه» افغانستان است؛ تا زمانی که دروازه این خانه در عهد سلطنت باز بود؛ یعنی تا کودتای 26 سرطان 1352 هـ ش محمد داود خان، ریاست آن را مرحوم عبدالهادی داوی بر عهده داشت.

عبدالهادی داوی سر انجام روز چهارشنبه، ۲۷ اسد ۱۳۶۱ هجری خورشیدی برابر با 27 شوال المکرم 1402 هجری قمری (18 اگست ۱۹۸۲ م) به عمر هشتاد و هفت سالگی، بعد از یک عمر مبارزه و روشنگری و خدمت به افغانستان، مردم و فرهنگ آن، در کابل در گذشت و در قبرستان شهدای صالحین کابل، به خاک سپرده شد. (إنا لله و إنا إليه راجعون)

میراث فکری عبدالهادی داوی:

در منابع گوناگون از آثار و میراث فکری داوی یادآوری شده است که مستندترین این منابع، متن مصاحبه ایست که استاد داوی با استاد غلام حبیب نوابی در سال 1355 هجری خورشیدی انجام داده و در مجله "کهول(خانواده)" به چاپ رسیده است که این‌جانب با استفاده از آن مجله و منابع دیگر، آثار موصوف را با شرح اندک اینجا درج می‌کنم:

¹ بنده یک سال قبل در ثور 1396 هجری خورشیدی حین نگارش مقدمه بر کتاب "سرحد او افغانستان" اثر مرحوم داوی و چاپ مجدد آن در قاهره، مرحوم داوی را مؤسس مجله به زبان عربی تحت نام "افغانستان" خوانده بودم، امسال که می‌خواستم سفیران قبلی افغانستان را معرفی بدارم، در میان اوراق پراکنده سفارت به نامه رسمی‌ای برخورد کردم که از طرف دفتر وزیر خارجه مصر تحت شماره 1/51/19 به تاریخ 10 اکتوبر 1946 م برابر با 15 ذو القعدة 1365 هجری قمری (18 میزان 1325 هجری خورشیدی) صادر شده است و در آن از رسیدن شماره نخست مجله "افغانستان" و به خاطر معلومات سودمند آن از نمایندگی سیاسی افغانستان در قاهره، سپاسگزاری شده است. اگرچه من این مجله را ندیده‌ام، اما نامه رسمی وزارت خارجه مصر می‌رساند که در زمان حضرت محمد صادق المجددی هم مجله ای به نام "افغانستان" به نشر می‌رسیده و معلوم نیست که چند شماره از آن نشر شده است..

۱- **خُما رسول پاک**: که از رساله " پیامبر اسلام " - متن اصلی زبان اردو- به زبان پشتو ترجمه شده و نویسنده آن عبدالمجید قرشی، نام دارد. استاد داوی این کتاب را در سال ۱۳۳۸ هـ. قمری ترجمه نموده و سپس یک دهه بعد در سال 1347 هجری قمری (1307 هـ.ش)، از طرف اداره جریده "افغانستان"² در 32 صفحه در قطع جیبی، در چاپخانه "رفیق عام" لاهور به نشر رسیده است.³

باقیدارد

۲- **تجارت ما با س. س. ر. (اتحاد جماهیر شوروی):**

² در برخی منابع آمده است که مرحوم داوی بعد از رهایی زندان امیر حبیب‌الله کلکانی جریده‌ای را به نام "افغانستان" در لاهور تاسیس کرده است؛ ولی پژوهشی که دکتر اخلاق‌احمد آهن پژوهشگر هندی در مورد جراید چاپ شده به زبان فارسی در هندوستان انجام داده، می‌رساند که این جریده در سال 1922م در لاهور توسط مرتضی احمد خان تاسیس شده و غالباً نشر آن تا سال 1955 م ادامه یافته است. دکتر آهن می‌افزاید که

مرتضی‌احمد خان در تاسیس، نشر و اداره جراید دیگر مثل: زمین‌دار، احسان، شهباز، مغربی پاکستان و نوای پاکستان نیز نقش داشته است. (رک: هندوستان مین فارسی صحافت کی تاریخ صفحات 181-182). بناء می‌توان حدس زد که مرحوم داوی نیز همکار قلمی جریده "افغانستان" در لاهور بوده و برخی آثارش از جمله رساله " خُما رسول پاک" را به همکاری آن نشریه به چاپ رسانده است.

و این‌جانب به تاریخ 7میزان 1398 هـ ش از زبان استاد حبیب‌الله رفیع شنیدم که گفت: استاد عبدالحی حبیبی به موصوف حکایت کرده است که مقالاتی که در جریده « افغانستان» چاپ لاهور در عهد امیر حبیب‌الله کلکانی به امضای " پریشان" نشر شده است، همه مقالات وی (حبیبی) می‌باشد که از قندهار با نام مستعار "پریشان" به لاهور فرستاده است، نه اینکه آن مقالات توسط مرحوم داوی نگاشته شده باشد. افزون بر آنچه در بالا آمد، استاد رفیع در معرفی جریده "افغانستان" در شماره سی و دوم سال دوم هفته نامه «گنج» مورخ 18 حمل 1386 هجری خورشیدی نگاشته است: «افغانستان» جریده پانزده روزه بود که در دوم اگست 1929م برابر با 25 صفر 1338 هـ ق {جمعه 11 اسد 1308ش} از طرف مرتضی‌احمد خان محمدزایی افغان در لاهور به نشرات آغاز کرد، این جریده در زمان محمدنادر شاه نیز به نشر می‌رسید و دو سال نشرات داشته است. " فاضل

³ برای تفصیل دیده شود: مقاله علمی آقای روهیال تحت عنوان "خُما رسول پاک" که به مناسبت سیمینار بین‌المللی استاد عبدالهادی نبشته است. آقای روهیال در متن مقاله‌اش آورده است: "...استاد داوی مصارف خطاطی و چاپ این رساله را شخصاً پرداخته و در صفحه چهارم پشتی آن نوشته است: یک افغان علم دوست این کتابچه را از زبان اردو به زبان افغانی (پشتو) ترجمه کرده و مصارف کتابت و طباعت و کاغذ آن را از کیسه خود صرف نموده، به توسط اداره جریده «افغانستان» لاهور به خدمت برادران افغانی خود هدیه تقدیم می‌نماید. والسلام مع الإکرام."